

Tasapainossa vai ei?

Suomalaisten naisten ja miesten käsityksiä kotitöiden jakaantumisesta perheessään

ANNELI MIETTINEN

Johdanto

Suomea samoin kuin muita Pohjoismaita on totuttu pitämään tasa-arvon edelläkävijöinä muihin maihin verrattuna. Tasa-arvopolitiikan mukaisesti meillä on pyritty edistämään naisten kouluttautumista, työssäkäyntiä sekä yhteiskunnallista osallistumista. Naisten koulutustaso onkin kohonnut tasaisesti ja työikäisten naisten koulutustaso on nykyisin korkeampi kuin saman ikäryhmän miesten (Tilastokeskus 2004). Naisten osallistuminen palkkatyöhön on Suomessa eurooppalaisittain korkeaa ja työssäkäynnin malli on kokopäivätyön yleisyyden johdosta lähellä miesten mallia.

Palkkatyön piirissä tapahtunut sukupuolten työnjaon tasoittuminen ei ole kuitenkaan edennyt kotitaloustöiden osalta samaa vauhtia. Ajankäyttötutkimusten perusteella suomalaismiehet ovat vähitellen lisänneet kotitöihin käyttämäänsä aikaa, samalla kun naiset ovat vähentäneet osallistumistaan (Niemi & Pääkkönen 2001 & 1989; Pääkkönen 2009). Viime vuosina kerätyt tiedot kotitöiden jakamisesta osoittavat kuitenkin, että naiset vastaavat edelleen suurimmasta osasta kotona tehtävistä töistä. Myös kodin tehtävien sukupuolittunut luonne on säilynyt: naiset huolehtivat suurelta osin perheen aterioista, pyykistä ja siivouksesta, miehet puolestaan korjaus- ja huoltotehtävistä (Niemi & Pääkkönen 2001; Raijas & Varjonen 2007; Miettinen 2008; Nieminen 2008; Pääkkönen 2009).

Kotitöihin liittyviä mielipiteitä koskeissa tutkimuksissa on havaittu, että epätasa-arvoisesta tilanteesta huolimatta työnjakoon ollaan kuitenkin

usein tyytyväisiä. Eri maissa tehtyjen tutkimusten perusteella miehet tuntuvat pääsääntöisesti olevan tyytyväisempiä työnjakoon kuin naiset, mutta useimmat naisetkin näyttävät pitävän työnjakoa vähintään tyydyttävänä (mm. Baxter 2000; Stevens & al. 2001; Braun & al. 2008; Kunovich & Kunovich 2008). Maiden väliset erot kulttuurisissa tai rakenteellisissa sukupuolten asemaa määrittävissä tekijöissä selittävät tyytyväisyyttä vain osittain (Braun & al. 2008; Kunovich & Kunovich 2008). Tyytyväisyyden on kuitenkin havaittu lisääntyvän, mitä enemmän miehet osallistuvat kotitöihin tai mitä samankaltaisempaa puolisoiden osallistuminen on. Miesten osallistuminen varsinkin perinteisesti naisille kuuluneiden tehtävien tekemiseen on yhteydessä siihen, miten tasapainoisena työnjakoa pidetään (Blair & Johnson 1992; Sanchez & Kane 1996; DeMaris & Longmore 1996; Baxter 2000).

Pohjoismaissa, joissa naisten palkkatyöllä on pitkät perinteet, kotitöiden jakoon suhtaudutaan lähes yhtä myönteisesti kuin muissa, sukupuolten työnjakoon perinteisemmin suhtautuvissa maissa. Ruotsalaisessa tutkimuksessa yli puolet naisista ja kaksi kolmasosaa miehistä piti kotitöiden jakoa perheessään oikeudenmukaisena (Nordenmark & Nyman 2003, 188). Tulokset olivat samansuuntaisia suomalaisessa tutkimuksessa, jossa lähes 50 prosenttia naisista oli eri mieltä väitteen ”puolisoni osallistuu liian vähän kotitöiden tekemiseen” kanssa (Raijas & Varjonen 2007, 273; ks. myös Nieminen 2008, 48; Braun & al. 2008, 1151).

Käsitykset työnjaon tasapainoisuudesta ja kummankin sukupuolen riittävästä osallistu-

misesta voivat osaltaan selittää sitä, miksi muutos sukupuolten työnjaossa niin Suomessa kuin muuallakin on ollut niin hidasta. Jos sekä miehet että naiset ovat tyytyväisiä perheen sisällä vallitsevaan työnjakoon, on epätodennäköistä, että kotitöiden jakamisessa tapahtuu ainakaan kovin nopeita muutoksia. Toisaalta sukupuolten käsitykset sopivasta työnjaosta eivät kuitenkaan aina mene yksiin. Kotitöiden tekemisestä neuvotellaan perheissä ja niitä koskevat ristiriidat ovat yleisiä (Paajanen 2003 & 2007). Sukupuolten työnjakoa reflektoidaan sekä arkipuheessa että medias-
sa, ja varsinkin miesten osallistuminen lasten hoitoon ja isän rooli tuntuvat olevan muutoksen alla (ks. mm. Huttunen 2001; Aalto 2002; Jokinen 2005).

Kotitöiden on oletettu tasaantuvan lisääntyvän koulutuksen sekä työelämän muutosten myötä. Miesten osallistumiseen on yritetty vaikuttaa myös perhepolitiikan keinoin, korostamalla jaetun vanhemmuuden merkitystä ja sukupuolten (isien) tasavertaisia oikeuksia tai velvollisuuksia lasten hoidossa. Toisaalta samaan aikaan on merkkejä myös vastakkaisista trendeistä. Tutkijoiden mukaan suomalaisessa sosiaalipolitiikassa on 1990-luvulta alkaen ollut havaittavissa selvä muutos kahden ansaitsijan perhemallista kohti yhden ansaitsijan mallia ja kotiäitiyden vahvistumista (Anttonen 2003; Haataja 2004). Sukupuolten tasa-arvo samoin kuin työnjako perheessä muutoin kuin lastenhoidon osalta eivät enää ole samassa määrin nousseet esiin esimerkiksi perhevapaita koskevissa kannanotoissa kuin aikaisempina vuosikymmeninä (ks. esim. Julkunen 1994). Missä määrin nämä erilaiset kehityssuunnat näkyvät perheiden arkipäivän ratkaisuissa tai mielipiteissä? Suhtaudummeko esimerkiksi kotitöiden epätasaiseen jakaantumiseen suopeammin silloin, kun mies kantaa vastuun perheen toimeentulosta äidin jäätyä kotiin hoitamaan pieniä lapsia, tai kun puolisoitten väliset palkkaerot kasvavat? Kotitöiden jakamiseen tai niitä koskeviin mielipiteisiin yhteydessä olevien tekijöiden selvittäminen antaa mahdollisuuden arvioida sitä, missä määrin erilaiset sukupuolituneet käytännöt ovat alttiita muutokselle.

Tässä artikkelissa tarkastellaan suomalaisten miesten ja naisten käsityksiä työnjaon tasapainoisuudesta omassa perheessään. Artikkelissa selvitetään, mitkä tekijät ovat yhteydessä siihen, että työnjakoa pidetään tasapainoisena, vaikka se objektiivisten mittareiden valossa ei sitä ole. Mi-

ten koulutus tai ansiotyössä käynti vaikuttavat mielipiteisiin – onko rakenteellisten (palkkatulot, työssäkäynti) tekijöiden merkitys suurempi kuin asenteellisten tekijöiden? Artikkelissa selvitetään myös, missä määrin käsitys työnjaon tasapainoisuudesta on yhteydessä toteutuneeseen työnjakoon sekä ovatko naisten ja miesten mielipiteet työnjaon tasapainoisuudesta samansuuntaisia. Artikkelin pohjana on tutkimus, jossa selvitettiin palkattoman työn jakamista naisten ja miesten välillä sekä tähän vaikuttavia tekijöitä (Miettinen 2008).

Työnjakoa koskeviin mielipiteisiin vaikuttavat tekijät

Käsitykset työnjaon tasapainoisuudesta ovat sidoksissa yksilöiden odotuksiin. Linda Thompsonin (1991) esittämän jaottelun mukaan odotuksiin vaikuttavat toisaalta se, mitä parisuhteelta ja perhe-elämältä odotetaan (*outcome values*), havainnot kotitöiden jakamisesta muissa perheissä (*comparison referents*) sekä syyt, joiden perusteella omassa taloudessa vallitseva työnjako nähdään oikeutettuna (*justification*).

Epätasainen kotitöiden jako voi tuntua oikeutetulta, kun toinen puolisoista käy ansiotyössä tai tekee pitempää työviikkoa kuin toinen. Myös tuloerot voivat vahvistaa käsitystä työnjaon tasapainoisuudesta silloin, kun toinen puolisoista vastaa joko kokonaan tai ainakin suurelta osin perheen taloudellisesta toimeentulosta. Resurssiteoria, sosiaalisen vaihdon teoria ja uusi kodin taloustiede ovat olettaneet, että sillä puolisoista, jolla on hallussaan enemmän resursseja (rahaa, koulutusta tms.) tai jonka työpanoksesta suurempi osa kannattaa ohjata ansiotyöhön, on enemmän vaikutusvaltaa päättää osallistumisestaan kotitöihin (mm. Blood & Wolfe 1960; Coverman 1985; Becker 1993; Brines 1994). Vaikka teoriat ovat periaatteessa sukupuolineutraaleja, lähtökohtana on usein ollut perinteinen työnjako miesten osallistuessa ansiotyöhön ja naisen kotitalouden hoitoon. Siten miehen suuremmat tulot tai naisen kotona olo ovat riittävä peruste pitää kotitöiden epätasaisa jakoa oikeutettuna. Joissakin tutkimuksissa on oletettu, että ansiotyöhön käytetty aika ja työhön liittyvät aikarajoitteet, kuten työajan vuorokautinen sijoittuminen tai lyhennetty työaika, ohjaavat ensisijaisesti puolisoitten osallistumista kotitöihin ja työnjakoa koskevia mieli-

piteitä (mm. Spitze 1986; Blair & Lichter 1991; Presser 1994). Puolisoiden ansiotyöaikojen samankaltaistuminen vahvistaisi tämän mukaisesti odotuksia myös kotitöiden tasaisemmasta jakaantumisesta.

Resurssi- tai ansiotyöaikaan liittyvät tekijät eivät kuitenkaan ole aina selittäneet työnjakoa koskevia mielipiteitä edes sellaisissakaan maissa, joissa miehet ovat perinteisesti vastanneet perheen toimeentulosta ja naiset perheestä (mm. Lennon & Rosenfield 1994; Baxter 2000; Braun & al. 2008). Ruotsalaisia pareja tutkineet Mikael Nordenmark ja Charlott Nyman (2003, 191) havaitsivat, että ammatillinen asema, ansiotyöhön käytetty aika, tulot tai puolisojen väliset tuloerot eivät selittäneet lainkaan kotitöiden jakoon liittyviä mielipiteitä. Yksilön resurssien sijaan tärkeämmäksi osoittautui se, missä määrin kummallakin puolisolle jäi riittävästi vapaa-aikaa tai kuinka tasapainoisesti kokonaistyöpanoksen (ansiotyö ja kotityöt yhteenlaskettuna) katsottiin jakaantuvan puolisojen välillä.

Ansiotyön viemän ajan tai tulojen lisäksi työhön voi liittyä myös muita tekijöitä, jotka vaikuttavat kotitöiden jakoa koskeviin odotuksiin. Työn ja perheen vuorovaikutusta selvittävissä tutkimuksissa on toistuvasti havaittu, että työelämä heijastuu perheeseen monin tavoin ja työn koetaan vievän voimavaroja perhe-eläältä enemmän kuin mitä perheasiat vievät työltä (Rantanen & Kinnunen 2005, 235). Vaikka Pohjoismaissa naisten työssäkäyntiä on tuettu monin eri tavoin, näyttää työstä ja perheestä huolehtimisen kaksoistaakka silti jääneen enemmän naisten harteille. Tutkimusten mukaan työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmien on havaittu kuormittavan enemmän naisia kuin miehiä (Higgins & al. 1994; Salmi & Lammi-Taskula 2004), vaikka myös miehet kokevat työstä perheeseen suuntautuvaa kuormittavuutta (Kinnunen & al. 2004).

Ansiotyöhön liittyvän stressin on havaittu vähentävän kotitöihin osallistumista (Spitze 1986; Pittman & al. 1996). Sen sijaan stressin tai ansiotyön kuormittavuuden yhteyttä kotityön jakoa koskeviin mielipiteisiin ei juuri ole tutkittu. Voidaan kuitenkin olettaa, että ansiotyön henkinen tai fyysinen kuormittavuus heijastuu myös kotitöitä koskeviin odotuksiin. Ansiotyön vaatimusten kasvaessa puolisolta odotetaan herkästi suurempaa panosta ja varsinkin naisten tyytymättömyys työnjakoa kohtaan kasvaa.

Vaikka varsinkin lapsiperheiden vanhemmat kokevat ansiotyön usein kuormittavana, ansiotyö- ja perheroolit voivat olla myös toisiaan vahvistavia. Hyvinvointi toisella elämänlueella voi lisätä toimintakykyä myös toisella. Voimavara-tekijät, kuten hallinnan, arvostuksen tai mielekkyyden kokemukset, ehkäisevät kuormittavuuden kokemusta ja lisäävät hyvinvointia (Rantanen & Kinnunen 2005, 234). Ansiotyössä käynnillä on myös muita merkityksiä kuin taloudellisen toimeentulon turvaaminen. Ansiotyöhön liittyvät positiiviset kokemukset ja tasapaino eri roolien yhteensovittamisessa voivat heijastua perheeseen päin ja lisätä tyytyväisyyttä kotitöiden jakamista kohtaan.

Resurssiteorian mukaisiin oletuksiin nojaavat lähestymistavat tarkastelevat kotitöitä töinä, joiden suorittamista kumpikin sukupuoli haluaa välttää. Sukupuoliroolien ja kulttuuristen tekijöiden merkitystä korostavat teoreettiset lähestymistavat kiinnittävät puolestaan huomiota kotityön symbolisiin merkityksiin ja osallistumisen merkitykseen yksilön identiteetin kannalta. Sukupuolten välille syntyvä työnjako nähdään seurausena pyrkimyksistä käyträttyä sukupuolienormien mukaisesti (mm. Ferree 1991; Artis & Paavalo 2003; Jokinen 2005). Käsitkset sopivasta työnjaosta ohjaavat kuitenkin käyttäytymistä usein tiedostamattomasti. Kotitöiden jakamista ei useinkaan kyseenalaisteta, vaan tehtävät jaetaan sen mukaan, ”kummalta se paremmin luonnistuu” – käytännössä usein perinteisellä tavalla (Jokinen 2005, 47).

Perinteinen työnjako koetaan siten tyydyttävänä silloin, kun miehen odotetaan vastaavan perheen toimeentulosta ja naisen kodin ja lasten hoidosta. Kotitöiden symbolinen merkitys tulee esiin myös silloin, kun joidenkin yksittäisten tehtävien jakaminen koetaan tärkeämpänä kuin kokonaisosallistuminen sinänsä. Isän puuhailu lasten kanssa tai vaikkapa ikäväksi koettujen tiskivuorojen jakaminen voivat lisätä tyytyväisyyttä työnjakoa kohtaan, vaikka nainen edelleen kantaisi päävastuun kodin tehtävistä. Kodin töiden nais- tai miestapaisuus tekee työnjaosta myös osittain näkymätöntä. Työpanos havaitaan vasta silloin, kun se kanavoituu ei-sukupuolityyppilliseen osallistumiseen ja käsitys työnjaon tasoittumisesta vahvistuu.

Edellä esitetyn perusteella eri tekijöiden yhteys työnjakoa koskevaan mielipiteeseen voidaan tiivistää seuraaviksi hypoteeseiksi:

Hypoteesi I. Erot puolisoiden taloudellisten resurssien välillä ohjaavat näkemyksiä perheen työnjaosta. Sen mukaisesti kokemus työnjaon epätasapainoisuudesta vahvistuu sekä naisilla että miehillä naisen tulojen tai ansiotyössä käynnin lisääntymisen myötä. Vastaavasti naisen pienituloisuus tai kotona olo on yhteydessä siihen, että työnjakoa pidetään tasapainoisena.

Hypoteesi II. Työelämän paineet ja työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmat heijastuvat perheeseen ja lisäävät stressiä. Oletuksena on, että ansiotyöhön liittyvien vaatimusten koventuessa perheestä päin tulevat vaatimukset koetaan tavallista kuormittavampina ja naisten tyytymättömyys epätasaista työnjakoa kohtaan lisääntyy. Miesten kohdalla oletetaan, että ansiotyöpaineiden kasvu lisää tyytyväisyyttä siihen, että puoliso vastaa suuremmasta osasta kotitöistä. Puolisolta ja perheeltä saadun tuen oletetaan helpottavan työn ja perheen yhteensovittamista ja siten vahvistavan kotiöiden jaon kokemista tasapainoisena.

Hypoteesi III. Kulttuurisia malleja tai sukupuolirooleja koskevien normien merkitystä korostavien näkemysten mukaisesti oletetaan, että sukupuolirooleja koskevilta käsityksiltään liberaalimmat ja miesten ja naisten samankaltaista osallistumista korostavat henkilöt suhtautuvat traditionaaliseen työnjakoon muita kriittisemmin. Sekä iän että koulutuksen katsotaan myös liittyvän kulttuurisiin käsityksiin sukupuolirooleista ja sopivasta työnjaosta: nuorempien ja korkeammin koulutettujen vastaajien oletetaan pitävän tasa-arvoista työnjakoa tärkeämpänä ja reagoivan työnjaon epätasapainoisuuteen herkemmin kuin vanhempien tai vähemmän koulutettujen vastaajien.

Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksen aineisto koottiin kaksivaiheisella postikyselyllä huhti–toukokuun aikana 1998. Kysely kohdistettiin 2 500:lle iältään 25–50-vuotiaalle vähintään kahden hengen taloudessa asuvalle suomalaiselle (Ahvenanmaa pois lukien). Otos poimittiin yksinkertaisena satunnaisotantana Väestörekisterikeskuksen rekisteristä. Vastauksia tuli yhteensä 1 416 kappaletta, ja vastausprosentiksi muodostui 57 (ks. tutkimuksen aineistosta ja edustavuudesta tarkemmin Miettinen 2008, 36). Varsinaisen tutkimuksen kohteeksi rajattiin 1 149 henkilöä. Syynä lisärajaukseen oli

se, että tutkimus haluttiin kohdistaa henkilöihin, jotka asuvat parisuhteessa (avo- tai avioliitossa). Vaikka tutkimusta ei tarkasti ottaen rajattu vain heterosuhteessa eläviin pareihin, on kuitenkin todennäköistä, että vain harva tutkimukseen vastannut henkilö eli parisuhteessa samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa (samantyyppisessä tutkimuksessa n. kaksi prosenttia parisuhteista oli samaa sukupuolta olevien kumppaneiden välisiä). Jatkossa vastaajien kumppanin oletetaan olevan eri sukupuolta.

Kyselylomake sisälsi demografisten taustatietojen lisäksi kysymyksiä vastaajien ajankäytöstä, kotona tehtävien töiden jakaantumisesta perheenjäsenten välillä sekä sukupuolirooleihin liittyvistä asenteista. Näiden lisäksi lomake sisälsi kysymyksiä vastaajan ja hänen puolisonsa osallistumisesta ansiotyöhön, työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvistä näkemyksistä sekä kotityön jakaantumisesta koskevia mielipidekysymyksiä. Koska postikyselyyn vastasi vain yksi talouden jäsen, on muistettava, että miesten ja naisten ajankäyttötiedot ovat peräisin eri talouksissa asuvalta miehiltä ja naisilta. Sen sijaan kysymykset puolisoitten välisestä työnjaosta yksittäisissä tehtävissä koskivat saman talouden jäseniä (vaikkakin vain yhden puolison antamana arviona).

Artikkelissa tarkastellaan aluksi ristiintaulukointien ja muuttujien välisten korrelaatiokertoimien avulla miesten ja naisten mielipiteitä työnjaon tasapainoisuudesta sekä mielipiteiden yhteyttä vastaajien ajankäyttöön ja puolisoitten toteutuneeseen työnjakoon. Tämän jälkeen analysoidaan työnjakoa koskevaan mielipiteeseen yhteydessä olevia tekijöitä logistisella regressiolla.

Selitettävä muuttuja

Näkemyksiä kotiöiden jakaantumisesta kysyttiin pyytämällä vastaajia merkitsemään mielipiteensä viisiluokkaiseen asteikkoon sen mukaan, olivatko kotityöt jakaantuneet perheessä vastaajan mielestä tasapainoisesti (=5) vai epätasapainoisesti (=1). Työnjakoa on mahdollista pitää epätasapainoisena riippumatta siitä, kumpi puolisoista tuntui tekevän suuremman osan kotitöistä. Tämän vuoksi vastaajilta tiedusteltiin lisäksi erillisillä kysymyksillä, kummalle puolisoista he katsoivat kertyneen liikaa kotiöitä. Miehistä seitsemän prosenttia sitä mieltä, että työjako oli epätasapainoinen miehen kannalta (miehelle oli kertynyt enemmän kotiöi-

tä kuin naiselle), naisista tätä mieltä oli viisi prosenttia. Tutkimusasetelman vuoksi näitä vastaajia ei oteta mukaan tarkasteluun¹¹.

Selittävät muuttujat

Ajankäyttö ja puolisoiden suhteellinen osallistuminen

Palkattoman työn tekemistä ja sen jakamista sukupuolten välillä tarkasteltiin tutkimuksessa kahdella eri mittarilla. Vastaajia pyydettiin raportoidaan viikoittaisesta ajankäytöstään (tuntia.minuuttia/viikko) kodin eri tehtäviin. Nämä luokiteltiin jälkikäteen kolmeen ryhmään: perinteisesti naisille lukeutuvat työt (aterian valmistus, tiski, siivous, pyykki sekä ostosten suorittaminen), perinteisesti miehille luetut työt (pihan hoito, remontointi- ja huoltotyöt, korjaukset) sekä lastenhoitotehtävät. Tämän lisäksi vastaajia pyydettiin arvioimaan omaa ja puolison osuutta eri tehtävien tekemisessä kuusiportaisella asteikolla (itse vastaa kokonaan – ei lainkaan, puoliso vastaa kokonaan – ei lainkaan). Sanalliset luokat käännettiin tämän jälkeen prosentiosuuksiksi niin, että puolisojen yhteinen panos vastasi sataa prosenttia.

Muut mielipiteeseen yhteydessä olevat tekijät

Työnjakoa koskevaan mielipiteeseen yhteydessä olevat selittävät muuttujat valittiin edellä esitettyjen hypoteesien pohjalta. Puolisoiden *resurssiepätasapainoa* (hypoteesi I) kuvaavina muuttujina käytetään naisen tulojen osuutta perheen kokonaistuloista sekä naisen ansiotyöajan osuutta puolisojen yhteenlasketusta ansiotyöajasta (mikäli kumpikaan ei käynyt töissä, naisen ansiotyöajan osuudeksi merkittiin 0,50). *Työn ja perheen yhteensovittamista* (hypoteesi II) sivuavina muuttujina tarkastellaan ansiotyön kuormittavuutta sekä työ- ja perherooleissa saatua tukea. Ansiotyön kuormittavuutta kuvataan kahdella työorientaatiota ja työn negatiivisia heijastusvaikutuksia perheeseen mittaavalla muuttujalla. Työorientaatiomuuttuja muodostettiin useammasta, työn mer-

kitystä mittaavasta väitelauseesta, joihin vastaaja sai ottaa kantaa asteikolla 1–5 (ei pidä lainkaan paikkaansa – pitää täysin paikkansa)²². Työn kielteisiä vaikutuksia mittaava muuttuja muodostettiin samalla tavalla useammasta työn ja perheen yhteensovittamista arvioivasta väitelauseesta. Perheeltä saatua tukea ansiotyö- ja perherooleissa mitattiin kahdella kysymyksellä: ”Puolisoni tukee ja ymmärtää minua työhöni liittyvissä asioissa ja tavoitteissa” sekä ”Tekemäni kotityöt ovat perheeni mielestä tärkeitä” (vaihtoehdot 1–5: ei pidä lainkaan paikkaansa – pitää täysin paikkansa). Vastaajien *asennoitumista kotitöihin ja niiden jakamiseen* (hypoteesi III) kysyttiin mielipideväittämällä kotitöiden tasa-arvoisemmasta jakamisesta ”Miesten tulisi tehdä puolet kotitöistä” sekä kotitöiden jakamisesta sukupuolen mukaan ”Jotkut kotityöt sopivat paremmin miehille ja toiset taas naisille”, joihin vastaaja otti kantaa asteikolla 1–5 (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä). Tämän lisäksi tarkastellaan iän ja vastaajan oman sekä puolison koulutustaustan (kolmiluokkainen muuttuja: korkeintaan ammattikoulu, ammatillinen opisto tai ammattikorkeakoulu, yliopisto- tai korkeakoulu) yhteyttä mielipiteeseen.

Tulokset

Lähes puolet suomalaisista pitää kotitöiden jakoa perheessään tasapainoisena tai suhteellisen tasapainoisena. Naiset pitävät kuitenkin toteutunutta työnjakoa useammin epätasapainoisena kuin miehet (taulukko 1). Silti naisistakin lähes 40 prosenttia pitää kotitöiden jakoa tasapainoisena, miehistä tätä mieltä on lähes puolet. Yleisintä epätasapainon kokemus on lapsiperheissä, sen sijaan nuorten aikuisten pariskuntaperheissä suurin osa vastaajista pitää puolisojen välistä työnjakoa tasapainoisena. Perhevaiheen yhteys tasapai-

1. Kun tarkasteltiin puolisojen suhteellista osallistumista kotitöihin niiden vastaajien talouksissa, joiden mielestä työnjako oli miehelle epätasapainoinen (67 vastaajaa), miesten mielestä he vastasivat noin 50 prosentista perinteisistä naisten töistä ja 80 prosentista miesten töistä. Miehen kannalta epätasapainoisena työnjakoa pitävien naisten mielestä mies vastasi 40 prosentista perinteisistä naisten töistä ja 76 prosentista miesten töistä.

2. Työorientaatio: työ antaa minulle itsenäisyyden tunteita; työ on minulle tärkeää, koska sitä kautta voin toteuttaa itseäni; työ on minulle tärkeää, koska sillä tavoin tapaan muita ihmisiä; työ on minulle tärkeää, koska sitä kautta tunnen tekeväni jotain hyödyllistä (Cronbach alfa: .81). Työn aiheuttama negatiivinen kuormitus perheeseen: olen töiden jälkeen niin väsynyt, etten jaksa tehdä kotitöitä; työni vie niin suuren osan ajastani, etten useinkaan ennätä tehdä paljoakaan kotona tai vapaa-ajallani; tunnen usein olevani ylikuormitettu työasioiden vuoksi; tunnen usein laiminlyöväni puolisoani työasioiden vuoksi; perheeni jää toisinaan syrjään, kun uppoudun työasioihin (Cronbach alfa: .78).

Taulukko 1. Mieliäpidet kotitöiden jakaantumisen tasapainoisuudesta perhevaiheen, koulutuksen ja työssäkäynnin

	MIEHET				NAISET			
	Epätasapainoinen	Siltä väliltä	Tasapainoinen	Yhteensä	Epätasapainoinen	Siltä väliltä	Tasapainoinen	Yhteensä
Kaikki	21	29	49	100	37	22	41	100
25–39-v., ei lapsia	16	20	64	100	20	20	61	100
0–6-v. lapsi(a)	19	32	49	100	38	26	36	100
7–17-v. lapsi(a)	28	33	40	100	47	22	32	100
40–50-v., ei lapsia	21	29	50	100	28	16	56	100
Korkeintaan amm. koulu	19	31	49	100	40	24	37	100
Amm. opisto, amkk	18	28	54	100	34	21	45	100
Yliopisto, kk	28	22	50	100	38	17	45	100
Työssä	21	29	50	100	38	21	41	100
Ei työssä	20	33	47	100	32	26	42	100
N	88	121	203	412	236	142	264	642

noisena pidettyyn työnjakoon on samansuuntainen miehillä ja naisilla.

Kokemus työnjaosta vaihtelee jossain määrin vastaajien koulutustason mukaan, mutta yhteys on erilainen miehillä ja naisilla. Korkeimmin koulutetut miehet pitävät muita miehiä useammin työnjakoa epätasapainoisena, toisaalta opisto- tai ammattikorkeakoulutetut miehet kokevat työnjaon hieman muita useammin tasapainoiseksi. Naisten kohdalla tilanne on osin päinvastainen: koulutetummat naiset pitävät työnjakoa tasapainoisempaa kuin korkeintaan ammattikoulun suorittaneet naiset. Kuitenkin myös naisten kohdalla opisto- tai ammattikorkeakoulun käyneet ovat tyytyväisimpiä työnjakoon. Työssäkäynti ei erottele miesten mielipiteitä. Työssäkäyvät naiset ovat sen sijaan tyytymättömiä työnjakoon kotona oleviin naisiin verrattuna. Kotitöiden jakoon tyytyväisten osuus on kuitenkin yhtä suuri kotona olevilla ja ansiotyössä käyvillä naisilla, ja ansiotyössä käyvistä naisistakin kaksi viidesosaa pitää työnjakoa tasapainoisena.

Kotitöihin käytetty aika sekä puolisoitten suhteellinen osallistuminen vaikuttavat selvästi siihen, minkälaiseksi työnjakoa koetaan (taulukko 2). Koska epätasapainon kokemus liittyy niin miehillä kuin naisillakin useimmiten siihen, että naisen työtaakka nähdään suuremmaksi, miehen työpanoksen kasvu tasapainottaa työnjakoa. Mi-

tä enemmän miehet käyttävät aikaa kotitöihin, sitä useammin he pitävät työnjakoa tasapainoisena. Naisten kohdalla tilanne on luonnollisesti päinvastainen: mitä enemmän nainen tekee kotitöitä, sitä epätasapainoisempaa työnjakoa koetaan. Miehen suhteellisen osallistumisen lisääntyminen perinteisissä naisten töissä on kuitenkin kotitöihin käytettyä aikaa selvemmin yhteydessä käsitykseen työnjaon tasapainoisuudesta. Tulokset on samansuuntainen aikaisempien tutkimusten kanssa: mitä enemmän miehet osallistuvat perinteisten naisten töiden tekemiseen, sitä tasapainoisempaa kotitöiden jakoa pidetään. Sukupuolityyppillinen osallistuminen, ts. miehen ajankäytön lisääntyminen tai suhteellisen osallistumisen kasvu perinteisissä miesten töissä ei lisää tasapainoisen työnjaon kokemusta samassa määrin.

Lastenhoitoon käytetty aika ei sen sijaan näytä olevan yhteydessä työnjaon kokemukseen epätasapainoisena tai tasapainoisena. Miehen suhteellisen osallistumisen lisääntyminen lastenhoidossa vahvistaa kuitenkin osaltaan tasapainoisen työnjaon kokemusta. On mahdollista, että lastenhoitotehtäviin käytetty aika ei ole yhtä selvästi yhteydessä puolisoitten suhteelliseen työnjakoon kuin esimerkiksi ns. naisten töiden kohdalla, ts. toisen puolison lastenhoitoon käyttämä aika ei vähennä toisen osallistumista toisiin, kuten vaikkapa aterian valmistuksessa.

Taulukko 2. Kotitöihin käytetyn ajan sekä puolisoiden suhteellisen osuuden yhteys työnjaon tasapainoisena

(Työnjakoa koskeva mielipide:
1=epätasapainoinen, 5=tasapainoinen)

	Kaikki	Työssä käyvät
MIEHET		
Ajankäyttö, naisten työt	.177***	.128*
Ajankäyttö, miesten työt	.026	.021
Ajankäyttö, lastenhoito	.057	.047
Osuus naisten töistä	.303***	.279***
Osuus miesten töistä	.125*	.121*
Osuus lastenhoitotehtävistä	.227***	.244***
N (lapsiperhe)	413 (282)	364 (255)
NAISET		
Ajankäyttö, naisten työt	-.139***	-.110*
Ajankäyttö, miesten työt	-.026	-.051
Ajankäyttö, lastenhoito	.082	.010
Osuus naisten töistä	-.467***	-.474***
Osuus miesten töistä	-.197***	-.205***
Osuus lastenhoitotehtävistä	-.289***	-.303***
N (lapsiperhe)	642 (449)	471 (312)

Lastenhoitotehtävät: vain ne vastaajat, joilla alle 18-v. lapsia.

Muuttujan tilastollinen merkitsevyys:

* = $p < 0,05$; ** = $p < 0,01$; *** = $p < 0,001$

Vaikka toteutunut työnjako perheessä heijastuu mielipiteeseen, työnjakoon tyytyväisten naisten osuus on silti suurempi, kuin mitä voitaisiin odottaa puolisoiden osallistumisen perusteella. Tasapainoinen työnjako ei suomalaistalouksissa näytä edellyttävän sitä, että miehet ottaisivat puolet työtaakasta harteilleen (taulukko 3). Työnjakoa tasapainoisena pitävien vastaajien talouksissa miesten osuus perinteisistä naisten töistä on vain kolmannes. Toisaalta näissä talouksissa miehet osallistuvat hieman muita miehiä enemmän myös perinteisiin miesten töihin samoin kuin lastenhoitotehtäviin. Absoluuttisen, itse arvioitun ajankäytön perusteella miehet käyttävät

näissä talouksissa selvästi enemmän aikaa naisten töihin sekä hieman enemmän aikaa miesten töihin ja lastenhoitotehtäviin kuin ne miehet, joiden mielestä työnjako oli epätasapainoinen. Silti tasapainoisena työnjakoa pitävien talouksissakin miesten ajankäyttö kotitöihin jää huomattavasti vähäisemmäksi naisten kotityömäärään verrattuna (on muistettava, että ajankäyttötiedot ovat peräisin eri talouksissa asuvilta miehiltä ja naisilta).

Mitkä tekijät ovat yhteydessä työnjaon kokemiseen tasapainoisena?

Seuraavaksi tarkastellaan, mitkä tekijät puolisoiden todellisen osallistumisen lisäksi ovat yhteydessä työnjaon kokemiseen tasapainoisena. Koska puolisoiden suhteelliset osuudet vaikuttavat työnjaon kokemukseen, muiden tekijöiden vaikutusta tarkastellaan sen jälkeen kun vastaajan suhteellinen osuus sekä naisten töistä että miesten töistä on ensin vakioitu. Muuttujien vaikutuksen tulokinnan kannalta tämä tarkoittaa sitä, että muuttujan itsenäistä vaikutusta vastaajan mielipiteeseen arvioidaan sen jälkeen, kun yhteys vastaajan osallistumiseen kotitöihin on ensin kontrolloitu. Yksittäisten muuttujien yhteyttä työnjakoa koskevaan mielipiteeseen on tarkasteltu liitetaulukkoissa 1 ja 2. Estimaatin arvo, joka ylittää arvon 1,00, tarkoittaa, että ko. muuttujan luokassa työnjakoa pidetään tasapainoisempaan muuttujan referenssiluokkaan verrattuna. Muuttujien yhteyttä mielipiteeseen on tarkasteltu siten, että Malli I:een (perusmalli) on vuorollaan lisätty kunkin Malli II–IV:n muuttujat.

Jo edellä havaittiin, että miehen osuuden lisääntyminen varsinkin perinteisissä naisten töissä on yhteydessä siihen, että työnjakoa pidetään tasapainoisena. Osallistumisen lisääntyminen perinteisiin miesten töihin lisää myös tasapainon kokemusta, mutta yhteys on heikompi (taulukko 4). Kun suhteellisen osuuden sijasta tarkasteltiin absoluuttista ajankäyttöä, vain perinteisiin naisten töihin käytetty aika oli yhteydessä työnjakoa koskevaan mielipiteeseen (tuloksia ei esitetä taulukossa).

Perhevaiheella on vielä suhteellisen osallistumisen vakioinnin jälkeenkin vaikutusta siihen, miten työnjakoon suhtaudutaan. Vaikka myös miesten osallistuminen kotitöihin lisääntyy lapsiperheissä, ovat lapsiperheessä asuvat silti muita tyytymättömiä työnjakoon. On mahdollista, et-

Taulukko 3. Miehen suhteellinen osallistuminen kotitöihin sekä vastaajan ajankäyttö kotitöihin työnjakoa koskevan mielipiteen mukaan, 25–50-vuotiaat miehet ja naiset

Työnjako vastaajan mielestä	Miehen osuus			Vastaajan ajankäyttö		
	perinteisistä naisten töistä, %	perinteisistä miesten töistä, %	lastenhoidotehtäviin, %	perint. naisten töihin (t.min/vko)	perint. miesten töihin (t.min/vko)	lastenhoidotehtäviin (t.min/vko)
MIEHET						
Epätasapainoinen	21	74	36	5.56	4.38	8.49
Siltä väliltä	26	78	39	8.23	5.22	8.03
Tasapainoinen	33	79	44	9.33	5.24	9.27
NAISET						
Epätasapainoinen	16	68	31	23.21	3.35	17.49
Siltä väliltä	24	75	38	22.26	4.01	19.13
Tasapainoinen	32	76	41	20.25	3.22	17.24

Lastenhoidotehtävät: vain ne vastaajat, joilla alle 18-v. lapsia.

tä kasvanut työmäärä sinänsä lisää epätasapainon kokemusta lapsiperheissä. Kun malleissa vakioitiin kotitöihin käytetty aika puolisoliden suhteellisen osuuden sijaan, lapsiperheet olivat edelleen muita harvemmin tyytyväisiä työnjakoon (tuloksia ei esitetä taulukossa).

Opistoasteen tai ammattikorkeakoulutuksen saaneet naiset tai heidän puolisonsa ovat muita tyytyväisempiä työnjakoon. Muuttujien yksittäistarkastelussa (ks. liitetaulukko 2 sekä taulukko 1) koulutetummat naiset olivat tyytyväisempiä työnjakoon kuin vähemmän koulutetut. Osaksi tämä liittyy siihen, että näissä talouksissa miesten osuus kotitöistä on todellisuudessa myös suurempi kuin vähemmän koulutettujen naisten perheissä (Miettinen 2008, 48). Kun miehen osuus kotitöistä vakioidaan, varsinkin akateemisen koulutuksen saaneiden naisten tyytyväisyys muuttuu tyytymättömyydeksi. Myös heidän puolisonsa pitävät työnjakoa tasapainoisena harvemmin kuin muut miehet. Sen sijaan miehen omalla koulutustasolla ei ole vaikutusta miesten mielipiteisiin.

Ensimmäisen hypoteesin mukaan oletettiin, että naisen tulojen tai ansiotyöosallistumisen lisääntyminen vahvistaa odotuksia tasaisemmasta työnjaosta ja lisää sen mukaisesti epätasapainon kokemusta. Naisen ansiotulojen lisääntyminen ei kuitenkaan tämän tutkimuksen perusteella vaikuta suomalaisparien mielipiteisiin työnjaosta. Tulorojen vaikutusta tarkasteltiin lisäksi erikseen palkansaaajatalouksissa sekä niissä talouksissa, joissa nainen ei käynyt töissä. Naisen tulo-osuuden kasvu ei kuitenkaan kummassakaan tapauksessa

ollut yhteydessä työnjakoa koskevaan mielipiteeseen (tuloksia ei näytetä taulukossa).

Naisen ansiotyöaika sen sijaan on yhteydessä työnjakoa koskevaan mielipiteeseen, joskaan yhteys ei ole suoraviivainen. Yhteys on myös hiekan erilainen naisilla ja miehillä. Kotona olevat naiset pitävät työnjakoa tasapainoisimpana, mutta he eivät eroa tilastollisesti merkitsevästi niistä naisista, jotka tekevät puolisonsa kanssa lähes yhtä pitkää työviikkoa. Kotona olo ei siis suomalaisnaisilla lisää olennaisesti tyytyväisyyttä perinteistä työnjakoa kohtaan. Kotona olevat naiset käyttävät ajankäyttötietojen valossa enemmän aikaa kotitöihin kuin ansiotyössä käyvät naiset, mutta työmäärän kasvua ei itsestään selvästi pidetä vastineena miehen tuomalle elatukselle. Myöskään ne miehet, joiden puoliso oli kotona, eivät pidä kotitöiden jakoa yhtään sen tasapainoisempaan kuin työssäkäyvien naisten puoliset.

Puolisoonsa verrattuna lyhyempää työviikkoa tekevät naiset ovat sen sijaan muita tyytymättömyyden kotitöiden jakoon. Naisen työaika jäi lyhyemmäksi näissä talouksissa useimmiten sen vuoksi, että miehen viikoittainen työaika oli huomattavan pitkä. Tyytymättömyys saattaa siten liittyä siihen, että kodin ja perheen hoito on jäänyt enemmän naisen vastuulle miehen pitkän työviikon vuoksi. Mieheensä verrattuna pidempää ansiotyöviikkoa tekevät naiset pitävät muita useammin työnjakoa epätasapainoisena. Puolison pitkä työviikko näyttää vahvistavan myös miesten käsitystä epätasapainoisesta työnjaosta.

Taulukko 4. Kotitöiden jakoa koskevaan mielipiteeseen yhteydessä olevat tekijät. Logistinen regressio, selitettävänä muuttujana kotitöiden jaon kokeminen tasapainoiseksi (1=epätasapainoinen, siltä väliltä; 2=tasapainoinen)

(Malli II=Malli I ja II; Malli III=Malli I ja III (vain ansiotyössä käyvät); Malli IV=Malli I ja IV)

		Miehet		Naiset	
		exp(B)	p	exp(B)	p
Malli I					
Naisten työt	Vastaajan osuus perinteisistä naisten töistä (%)	1,042	.000	.941	.000
Miesten työt	Vastaajan osuus perinteisistä miesten töistä (%)	1,013	.060	.989	.038
Perhevaihe	25–39-v., ei lapsia	1,00	ref.	1,00	ref.
	0–6-v. lapsi(a)	.582	.115	.625	.119
	7–17-v. lapsi(a)	.423	.017	.447	.010
	40–50-v., ei lapsia	.702	.405	1,887	.079
Miehen koulutus	Korkeintaan amm. koulu	.818	.605	.765	.432
	Amm. opisto, amkk	.759	.475	.683	.271
	Yliopisto, kk	1,00	ref.	1,00	ref.
Naisen koulutus	Korkeintaan amm. koulu	2,281	.031	1,438	.272
	Amm. opisto, amkk	3,004	.002	1,974	.035
	Yliopisto, kk	1,00	ref.	1,00	ref.
Malli II					
Naisen tulo-osuus	Naisen tulojen osuus yhteenlasketuista tuloista (%)	1,014	.198	1,003	.754
Naisen ansiotyöajan osuus	0 %	1,166	.669	1,289	.425
	1–44 %	1,082	.836	.342	.009
	45–50 %	1,00	ref.	1,00	ref.
	51–100 %	.478	.041	.473	.032
Malli III					
Työn ja perheen yhteensovittaminen	Työorientaatio	1,093	.568	.765	.127
(vain ansiotyössä ol.)	Työn aiheuttama kielteinen kuormitus	.893	.456	.949	.748
	Puolison tuki ansiotyöroolissa	1,193	.190	1,545	.003
	Perheeltä saatu arvostus tehdystä kotityöstä	1,359	.023	1,959	.000
Malli IV					
Tasa-arvonäkemyks	Kotitöiden tasaisemman jaon kannatus	1,256	.022	.763	.002
Kotitöiden sukupuolisidon- naisuus	Kodin töiden sukupuolittuneisuuden kannatus	1,137	.317	.995	.948

Huom. Puolisoonsa verrattuna lyhyempää työaikaa tekevät naiset (1–44 %) kävivät ansiotyössä keskimäärin n. 30 h/ viikko, osuus puolisoiden yhteenlasketusta ansiotyöajasta oli keskimäärin 37 %. Puolisoonsa verrattuna pidempää työaikaa tekevien naisten (51–100 %) puolisoista 50 % ei käynyt töissä, loppujen työaika oli keskimäärin 35 h/viikko, 46 % puolisoiden yhteenlasketusta ansiotyöajasta

Sekä naisten että miesten osallistumista ansiotyöhön pidetään Suomessa tärkeänä. Koska naiset edelleen vastaavat suuresta osasta kotitöitä, oletettiin, että ansiotyöhön liittyvien vaatimusten kasvaessa naiset kokisivat kodin ja perheen vaatimukset kuormittavampina ja tyytymättömyys työnjakoa kohtaan kasvaisi. Miesten kohdalla ansiotyön kuormittavuuden päinvastoin oletettiin lisäävän tyytyväisyyttä kotitöiden jakoa kohtaan.

Vahva työorientoituneisuus sen enempiä kuin ansiotyön kuormittavuuskaan ei ole yhteydessä kotitöiden jakoa koskevaan mielipiteeseen. Sekä miehillä että naisilla ansiotyön kuormittavuuden lisääntyminen vähentää kotityöpanosta (ks. liite- taulukko 1). Kun tämä otetaan huomioon, ansiotyön vaativuus tai stressi ei enää sen jälkeen ole yhteydessä työnjakoa koskevaan mielipiteeseen.

Puolisolta saatu tuki ansiotyössä tai toisaal-

ta perheeltä saatu arvostus kotona tehdystä työstä vahvistavat työnjaon kokemista tasapainoisena. Vaikka nämä tekijät ovat yhteydessä myös toteutuneeseen työnjakoon, puolisoitten suhteellisen osallistumisen kontrolloinnin jälkeenkin tuen saaminen puolisoilta ja perheeltä lisää tyytyväisyyttä työnjakoon. Varsinkin naiset kokevat työ- ja perheroolissaan saamansa tuen kompensoivan suurempaa kotityötyöpanosta. On mahdollista että ne, jotka kokevat saavansa tukea puolisoiltaan, ovat ylipäänsä muita tyytyväisempiä parisuhteeseensa, ja tämä heijastuu myös työnjakoa koskeviin mielipiteisiin: epätasainen työnjako ei tunnu enää kohtuuttomalta. Miesten kohdalla perheen osoittama arvostus miehen kotityöpanoksesta on yhteydessä työnjaon kokemiseen tasapainoisena. Perheeltä tai puolisoilta saadun tuen merkitys tasapainoisen työnjaon kannalta ei eronnut koulutusryhmien mukaan.

Kotitöiden tekemistä koskevassa tutkimuksessa havaittiin, että tasa-arvoisempaa töiden jakamista kannattavien talouksissa kodin tehtävät on myös jaettu tasaisemmin (Miettinen 2008, 121). Tästä huolimatta tasa-arvoista töiden jakoa kannattavat naiset ovat tyytymättömämpiä työnjakoon kuin ne, joille tasa-arvoinen työnjako ei ole yhtä tärkeää. Sen sijaan yllättävää on tasa-arvoa kannattavien miesten tyytyväisyys kotitöiden jakoon. Ehkä tasa-arvoa kannattavat miehet vertaavat omaa osallistumistaan muihin, vähemmän osallistuviin miehiin, ja mielikuva omasta riittävän suuresta kotityöpanoksesta vahvistaa tasapainon kokemusta. Sukupuolityyppillisen osallistumisen kannatuksella ei sen sijaan ole yhteyttä siihen, kuinka tasapainoisena työnjakoa pidetään.

Yhteenvetoa

Vaikka naisten ja miesten osallistuminen kotitöihin on muuttunut vuosikymmenten kuluessa samankaltaisemmaksi, vastaavat naiset suomalaisperheissäkin edelleen suurimmasta osasta kotitöitä. Epätasaisesta kotitöiden jakaantumisesta huolimatta monet ovat kuitenkin tyytyväisiä työnjakoon perheessään. Lähes puolet miehistä ja yli 40 prosenttia naisista pitää kotitöiden jakoa perheessään tasapainoisena. Mistä tyytyväisyys epätasaroiseen työnjakoon johtuu?

Ansiotyöhön käytetty aika tai tulot eivät juuri vaikuta kotitöiden jakamista koskeviin mielipiteisiin. Suomalaispariskunnat ovat tyypillisesti

kahden palkansaajan perheitä, ja ansiotulojen väliset erot puolisoitten kesken ovat suhteellisen pieniä. Ehkä tästä samankaltaisuudesta johtuu, että puolisoitten väliset erot ansiotyöhön osallistumisessa tai tuloissa eivät juuri selitä suomalaisparien tyytyväisyyttä kotitöiden jakoon. Suomalaisnaiset pitävät kuitenkin edelleen valtaosan perhevaipaista tai tekevät miehiä useammin lyhyttä työaikaa (Lammi-Taskula 2007). Kotona perhevaipalla olevien naisten tuloriippuvuutta puolisoistaan lieventää se, että monet ovat oikeutettuja ansiosidonnaiseen tai ainakin minimituloon vapaan ajalta. Tämän tutkimuksen mukaan kotona olevat naiset ovat hieman muita naisia tyytyväisempiä töiden jakoon, mutta heidän mielipiteensä ei juuri eronnut puolisonsa kanssa yhtä pitkää työviikkoa tekevien naisten näkemyksistä. Puolison kotonaolo ei myöskään vapauta suomalaismiehiä kotitöistä. Ajankäyttötietojen perusteella havaittiin, että kotona olevien naisten puoliset käyttivät lähes yhtä paljon aikaa kotitöihin kuin työssäkäyvien naisten puoliset (Miettinen 2008, 72).

Missä määrin työelämän paineet heijastuvat kotitöiden jakoa koskeviin käsityksiin? Työelämän on sanottu muuttuneen yhä vaativammaksi ja kiireisemmäksi, ja varsinkin lapsiperheet kärsivät aikapulasta ja työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmista (Lehto & Sutela 2004). Ehkä tämä näkyy siinä, että lasten vanhemmat ovat ylipäänsä tyytymättömämpiä kotitöiden työnjakoon kuin ne, joiden talouksissa ei asu lapsia, vaikka pienten lasten isät osallistuvat muita miehiä runsaammin kotitöiden tekemiseen. Toisaalta ansiotyöhön liittyvä kiire tai kuormituksen kasvu eivät kuitenkaan näytä tämän tutkimuksen perusteella olevan yhteydessä kotitöiden jakoa koskeviin mielipiteisiin. Kiire vähentää kummankin sukupuolen osallistumista kotitöihin, mutta ei lisää tyytymättömyyttä epätasaista työnjakoa kohtaan naisilla tai tyytyväisyyttä miesten kohdalla.

Vaikka stressillä ei näytäkään olevan suoraan yhteyttä kotitöiden jakoa koskevaan mielipiteeseen, työn ja perheen yhteensovittamisen kysymyksillä ja varsinkin puolison tuella on merkitystä tyytyväisyyden kannalta. Puolisoilta ja perheeltä saatu tuki ansiotyö- ja perheroolissa vahvistaa varsinkin naisten tyytyväisyyttä ja kompensoi suurempaa panosta kotitöissä. Toisaalta myös miehet kokevat työnjaon tasapainoisempana työmäärästä riippumatta saadessaan arvostusta kotona tekemästään työstä. Tämän mukaan puolisoilta ja perheeltä saadulla tuella tai sen puutteella olisi

jopa suurempi merkitys kotityötä koskevien ristiiriitojen ja tyytymättömyyden kannalta kuin ansiotyön kuormittavuudella sinänsä.

Asenteisiin liittyvät tekijät näyttävät myös vaikuttavan kotitöiden jakoa koskeviin mielipiteisiin taloudellisia tekijöitä enemmän. Vanhemmat naiset suhtautuvat muita myönteisemmin suurempaan työmäärään eivätkä näe työnjakoa samassa määrin epätasapainoisena kuin nuoremmat naiset. Koulutetummat tai tasa-arvoista työnjakoa kannattavat naiset, jotka myös osallistuvat muita naisia vähemmän kotitöihin, ovat puolestaan muita kriittisempiä työnjakoa kohtaan. Sen sijaan miesten mielipiteisiin koulutus heijastuu vain puolison kautta: korkeasti koulutettujen naisten puoliset pitävät työnjakoa epätasapainoisena useammin kuin muut miehet.

Puolisoiden osallistuminen on luonnollisesti yhteydessä siihen, miten tasapainoisena kotitöiden jakoa pidetään. Tasapainoisuuden kannalta tärkeää ei kuitenkaan ole vain se, kuinka paljon osallistutaan, vaan myös se, mihin töihin osallistuminen kanavoituu. Myös suomalaisparit pitävät työnjakoa sitä tasapainoisempana, mitä enemmän mies osallistuu perinteisiin naisten töihin (vrt. Baxter 2000; Nordenmark & Nyman 2003). Työnjaon kokeminen tasapainoiseksi ei kuitenkaan edellytä töiden tasajakoa. Sekä naisten että miesten mielestä tasapainoon riittää, että miehet vastaavat noin kolmasosasta perinteisistä naisten töistä.

Vaikka artikkelissa puhutaan rinnan työnjaon epätasapainoisuudesta ja tyytymättömyydestä työnjakoon, käsitys työnjaon epätasapainoisuudesta ei kuitenkaan tarkasti ottaen tarkoita samaa kuin tyytymättömyys työnjakoon. On mahdollista, että puolisoitten väliseen työnjakoon ollaan tyytyväisiä, vaikka sitä samanaikaisesti pidettäisiin epätasapainoisena (ks. myös Baxter 2000). Puolisoiden välisen työnjaon tasapainoiseksi kokevat ovat kuitenkin todennäköisesti useimmiten myös tyytyväisiä työnjakoon, ja vastaavasti epätasapaino synnyttää useammin tyytymättömyyttä ja ristiiriitoja perheessä (ks. Nordenmark & Nyman 2003). Aikaisemmissa tutkimuksissa on lisäksi havaittu, että tasapainoisuuden kokemukseen yhteydessä olevat tekijät selittävät myös tyytymättömyyden kokemuksia (Baxter 2000).

Jos kodin töiden tasa-arvoisuuden arvioinnista

on jo tullut tapa, kuten Eeva Jokinen (2005, 67) esittää, on hämmäntävää havaita, että epätasapainoiseen työnjakoon ollaan suhteellisen tyytyväisiä. Kotitöitä koskeva tyytyväisyys voi liittyä kuitenkin myös muihin tekijöihin kuin töiden tasajakoon. Moni ei esimerkiksi miellä lasten kanssa puuhailua työksi vaan haluaa tällä tavoin lisätä perheen yhdessä viettämää aikaa tai kokee lasten kanssa vietetyn ajan ylipäättään arvokkaaksi. Oikeudenmukainen työnjako on vain yksi – eikä edes välttämättä kovin tärkeäksi koettu – parisuhteelle tai perhe-elämälle asetettu tavoite (Thompson 1991). Puolisolta saatu arvostus tai tärkeäksi koetun tehtävän, vaikkapa lastenhoidon, jakaminen voi tuntua merkityksellisemmältä kuin tasa-arvoinen osallistuminen kodin kaikkiin tehtäviin (ks. Miettinen 2008, 134).

Tyytyväisyys työnjakoon voi liittyä myös siihen, miten kotityöt asettuvat kummankin sukupuolen tehtäviksi. Ehkä kotitöihin osallistuminen on miehille vielä nykyäänkin enemmän valintakysymys ja vapaaehtoisuuteen perustuvaa – ja näkemys työnjaon tasapainoisuudesta on sen mukaisesti yhteydessä siihen, missä määrin näitä elementtejä on mukana miehen osallistumisessa (vrt. Aalto 2002, 35). Puolisolta saadun tuen merkityksen korostuminen naisten näkemysten taustalla viittaa ehkä myös siihen, että tasapainoa arvioidaan suhteessa ansiotyön, perhe-elämän ja ns. oman ajan yhteensovittamisen onnistumiseen ylipäättään sekä siihen, missä määrin tämän koetaan olevan kummankin vastuulla.

Vaikka tässä tutkimuksessa käytetty aineisto on peräisin kymmenen vuoden takaa, kotitöiden jakaminen tai sitä koskevat mielipiteet eivät juuri näytä tuoreempien tietojen valossa kokeneen merkittäviä muutoksia (Raijas & Varjonen 2007; Nieminen 2008). Kotitöiden muuttumattomuuden – tai siinä hitaasti tapahtuvien murrosten – tarkastelu avaa kuitenkin sukupuolten välisiin suhteisiin yhteydessä olevia tekijöitä yhteiskunnassa laajemminkin. Tarkastelemalla sukupuolituneita käytäntöjä perheen sisällä, tapahtuupa se esimerkiksi ajankäytön tai kodin eri tehtäviin liittyvien merkitysten tai niiden herättämien tunteiden kautta, antaa myös mahdollisuuden arvioida, miten sukupuolten välisiin suhteisiin on mahdollista vaikuttaa esimerkiksi työelämän tai tasa-arvopolitiikoiden kautta.

KIRJALLISUUS

- Aalto, Ilana: Kotiin päin – kodin muuttuvat merkitukset miesten isyyshetimitöissä. *Naistutkimus* (2002): 2, 30–42
- Anttonen, Anneli: Lastenhoidon kaksi maailmaa. Teoksessa: Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.): *Perhe murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus, 2003
- Artis, Julie & Pavalko, Eliza: Explaining the Decline in Women's Household Labor: Individual and Cohort Differences. *Journal of Marriage and Family* 65 (2003): 3, 746–761
- Baxter, Janeen: The Joys and Justice of Housework. *Sociology* 34 (2000): 4, 609–631
- Becker, Gary: A Treatise on the family. Enlarged edition. Massachusetts: Harvard University Press, 1993
- Blair, Sampson & Johnson, Michael P.: Wives' Perceptions of the Fairness of the Division of Household Labor: The Intersection of Housework and Ideology. *Journal of Marriage and the Family* 54 (1992): 3, 570–581
- Blair, Sampson & Lichter, Daniel T.: Measuring the Division of Household Labor: Gender Segregation of Housework among American Couples. *Journal of Family Issues* 12 (1991): 1, 91–113
- Blood, Robert O. & Wolfe, Donald M.: *Husbands and Wives. The Dynamics of Married Living*. New York: Free Press, 1960
- Braun, Michael & Lewin-Epstein, Noah & Stier, Haya & Baumgärtner, Miriam K.: Perceived Equity in the Gendered Division of Household Labor. *Journal of Marriage and Family* 70 (2008): 4, 1145–1156
- Brines, Julie: Economic dependency, gender, and the division of labor at home. *American Journal of Sociology* 100 (1994): 3, 652–688
- Coverman, Shelley: Explaining Husband's Participation in Domestic Labor. *Sociological Quarterly* 26 (1985): 1, 81–97
- DeMaris, Alfred & Longmore, Monica A.: Ideology, Power, and Equity: Testing Competing Explanations for the Perception of Fairness in Household Labor. *Social Forces* 74 (1996): 3, 1043–1071
- Ferree, Myra Marx: The Gender Division of Labor in Two-Earner Marriages: Dimensions of Variability and Change. *Journal of Family Issues* 12 (1991): 2, 158–180
- Haataja, Anita: Pohjoismaiset vanhempainvapaat kahden lasta hoitavan vanhemman tukena. *Janus* 12 (2004): 1, 25–48
- Higgins, Christopher & Duxbury, Linda & Lee, Catherine: Impact of Life-Cycle Stage and Gender on the Ability to Balance Work and Family Responsibilities. *Family Relations* 43 (1994): 2, 144–151
- Huttunen, Jouko: Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. Jyväskylä: PS-kustannus, 2001
- Jokinen, Eeva: *Aikuisten arki*. Helsinki: Gaudeamus, 2005
- Julkunen, Raija: Suomalainen sukupuolimalli – 1960-luku käänteenä. Teoksessa: Anttonen, Anneli & Henriksson, Lea & Nätkin, Ritva (toim.): *Naisen hyvinvointivaltio*. Tampere: Vastapaino, 1994
- Kinnunen, Ulla & Geurts, S. & Mauno, Saija: Work-to-family conflict and its relationship with well-being: A one-year longitudinal study. *Work and Stress* 18 (2004): 1, 1–22
- Kunovich, Robert M. & Kunovich, Sheri: Gender Dependence and Attitudes toward the Distribution of Household Labor: A Comparative and Multilevel Analysis. *International Journal of Comparative Sociology* 49 (2008): 6, 395–427
- Lammi-Taskula, Johanna: Parental leave for fathers?: Gendered conceptions and practices in families with young children in Finland. *Tutkimuksia* 166. Helsinki: Stakes, 2007
- Lehto, Anna-Maija & Sutela, Hanna: *Uhkia ja mahdollisuuksia. Työolotutkimusten tuloksia 1977–2003*. Helsinki: Tilastokeskus, 2004
- Lennon, Mary Clare & Rosenfield, Sarah: Relative Fairness and the Division of Household Labor: The Importance of Options. *American Journal of Sociology* 100 (1994): 2, 506–531
- Miettinen, Anneli: *Kotityöt, sukupuoli ja tasa-arvo*. Helsinki: Väestöliitto Väestöntutkimuslaitos, 2008
- Niemi, Iiris & Pääkkönen, Hannu: *Ajankäytön muutokset 1990-luvulla. Kulttuuri ja viestintä 2001:6*. Helsinki: Tilastokeskus, 2001
- Niemi, Iiris & Pääkkönen, Hannu: *Ajankäytön muutokset 1980-luvulla. Tutkimuksia* 153. Helsinki: Tilastokeskus, 1989
- Nieminen, Tarja: Tasa-arvobarometri 2008. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:24. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 2008
- Nordenmark, Mikael & Nyman, Charlott: Fair of Unfair? Perceived Fairness of Household Division of Labour and Gender Equality among Women and Men. *European Journal of Women's Studies* 10 (2003): 2, 181–209
- Paajanen, Pirjo: Mikä on minun perheeni? Suomalaisen käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. E 30. Helsinki: Väestöliitto Väestöntutkimuslaitos, 2007
- Paajanen, Pirjo: Parisuhde koetuksella. Käsityksiä parisuhteesta ja sen purkautumisesta. E 17. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos, 2003
- Pittman, Joe F. & Solheim, Catherine A. & Blanchard, David: Stress as a Driver of the Allocation of Household Labor. *Journal of Marriage and the Family* 58 (1996): 2, 456–468
- Presser, Harriet: Employment Schedules among Dual-Earner Spouses and the Division of Household Labor by Gender. *American Sociological Review* 59 (1994): 348–364
- Pääkkönen, Hannu: Kokonaistyöaika ja sen jakautuminen kotitalouksissa. Teoksessa: Koistinen, Pertti (toim.): *Työn hiipuvat rajat: tutkielmia palkkatyön, hoivan ja vapaaehtoistyön muuttuvista suhteista*. Tutkimuksia 251. Helsinki: Tilastokeskus, 2009
- Raijas, Anu & Varjonen, Johanna: Minä vastaan vaatteista, sinä autosta. Muuttuuko kotitöiden jakaminen suomalaisissa lapsiperheissä? *Janus* 15 (2007): 3, 261–279
- Rantanen, Johanna & Kinnunen, Ulla: Työn ja perhe-elämän vuorovaikutus. S.229–264. Teoksessa: Kinnunen, Ulla & Feldt, Taru & Mauno, Saija

(toim.): Työ leipälajina. Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet. Jyväskylä: PS-Kustannus, 2005
 Salmi, Minna & Lammi-Taskula, Johanna (toim.): Puhelin, mummo vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Helsinki: Stakes, 2004
 Sanchez, Laura & Kane, Emily: Women's and Men's Constructions of Perceptions of Housework Fairness. Journal of Family Issues 17 (1996): 3, 358–387
 Spitze, Glenna: The division of task responsibility in U.S. households: Longitudinal adjustments to change. Social Forces 64 (1986): 3, 689–701

ENGLISH SUMMARY

Anneli Miettinen: Equal or unequal? Perceptions of the fairness of the division of household work among Finnish women and men (Tasapainossa vai ei? Suomalaisen naisten ja miesten käsityksiä kotitöiden ja kaantumisesta perheessään)

The article examines Finnish women's and men's perceptions of the fairness of the division of household work in their own families. In addition to describing opinions about the division of labour, the purpose is to see how those opinions are related to the actual amount of time spent on household chores and to the division of chores between partners. Furthermore, the article addresses the question as to whether the perceived fairness of the division of household work can be attributed to other factors besides the partners' relative contribution. The data come from a 1998 postal survey among Finnish men and women aged 25–50. The results show that almost half of Finnish people

Stevens, Daphne & Kiger, Gary & Riley, Pamela J.: Working Hard and Hardly Working: Domestic Labor and Marital Satisfaction among Dual-Earner Couples. Journal of Marriage and Family 63 (2001): 2, 514–526

Thompson, Linda. Family Work: Women's Sense of Fairness. Journal of Family Issues 12 (1991): 2, 181–196

Tilastokeskus: Oppilaitostilastot. Koulutus 2004:3. Helsinki: Tilastokeskus, 2004.

ple feel that the division of household work is relatively fair, although women continue to do a larger share of unpaid work in families. It appears that men's relative participation in traditional female chores is more important to perceived fairness than their actual time use. Applied logistic regression analysis indicated that apart from the partners' relative contributions, women's education, the pursuit of equality in the division of household chores, and age were related to perceptions: younger women, women with a higher education and women who considered an equal sharing of housework important were more critical in their perceptions of the actual division of housework. By contrast time in paid work, income, and economic inequality between the partners appeared to have relatively little impact on Finnish couples' perceptions of fairness.

KEY WORDS

household work, division of household work

Liitetaulukko 1. Työn ja perheen yhteensovittamista koskevat mielipiteet ja niiden yhteys työnjakoa koskevaan mielipiteeseen sekä suhteelliseen osallistumiseen (Pearsonin korrelaatio)

	Miehet				Naiset			
	Ka (StD)	Yhteys työn- jakoa koske- vaan mieli- piteeseen #	Yhteys suhteelliseen osallistumiseen perint. naist. töihin	perint. mies- ten töihin	Ka (StD)	Yhteys työn- jakoa koske- vaan mieli- piteeseen #	Yhteys suhteelliseen osallistumiseen perint. nais- ten töihin	perint. miest. töihin
Työstä kotiin suuntautu- va negatiivinen kuormitus (1=pieni, 5=suuri)	2.8 (.88)	-.184***	-.247***	-.137*	2.5 (.85)	-.034	-.143**	.089
Työorientaatio (1=heikko, 5=vahva)	3.7 (.85)	-.010	-.009	.045	4.0 (.76)	.043	.001	-.121**
Puolisolta saatu kannustus ja tuki ansiotyössä (1=pieni, 5=suuri)	3.9 (.97)	.130*	-.042	.012	3.9 (1.03)	.327***	-.203***	-.100*
Perheeltä saatu arvostus tehdyistä kotityöistä (1=pieni, 5=suuri)	3.9 (.96)	.091	.000	-.051	3.4 (1.06)	.377***	-.128**	-.072
Tasa-arvoisen työnjaon kannatus (1=pieni, 5=suuri)	3.5 (1.21)	.174***	.253***	-.041	3.9 (1.11)	-.049	-.187***	.018
Kotitöiden sukupuolituneisuuden kannatus (1=pieni, 5=suuri)	4.1 (1.00)	.027	-.140**	.121*	3.6 (1.28)	-.003	.107**	-.223***

Muuttujan tilastollinen merkitsevyys: * = $p < 0,05$; ** = $p < 0,01$; *** = $p < 0,001$

Liitetaulukko 2. Yksittäisten muuttujien yhteys työnjaon kokemiseen tasapainoisena sekä miesten suhteellinen osallistuminen kotitöihin mies- ja naisvastaajien mielestä (m=miehet, n=naiset, keskiarvo) muuttujan ko. luokassa

		Miehet	Naiset	Miehen osuus naisten töistä	Miehen osuus miesten töistä
		Exp(B)	Exp(B)	m/n, %	m/n, %
Naisten työt	Vastaajan osuus perinteisistä naisten töistä	1,040***	.945***		
Miesten työt	Vastaajan osuus perinteisistä miesten töistä	1,012+	.985***		
Perhevaihe	25–39-v., ei lapsia	1	1	33/32	78/75
	0–6-v. lapsi(a)	.549*	.360***	28/24	78/73
	7–17-v. lapsi(a)	.367***	.291***	27/22	80/71
	40–50-v., ei lapsia	.563	.828	24/20	73/73
Miehen koulutus	Korkeintaan amm.koulu	.919	.735	26/22	78/72
	Amm.opisto, amkk	1,081	.832	30/26	78/74
	Yliopisto, kk	1	1	33/29	77/74
Naisen koulutus	Korkeintaan amm.koulu	1,39	.698+	25/20	77/72
	Amm.opisto, amkk	2,414**	1,037	31/26	78/75
	Yliopisto, kk	1,00	1,00	34/31	80/72
Naisen tulosuus	0–30%	.749	.766	25/21	78/73
	31–44%	1,043	.786	27/24	79/73
	45–54%	1,00	1,00	31/27	77/73
	55–%	1,076	.872	30/26	74/69
Naisen tulosuus	Naisen ansiotulot puolisoiden yhteenlasketuista tuloista, %	1,005	1,006		
Naisen ansiotyöajan osuus yht.lasketusta	0 %	.882	.950	26/22	80/72
	1–44%	.775	.345***	25/18	75/73
	45–50%	1,00	1,00	30/24	76/73
	51–100%	.890	.872	32/29	81/73
Työn ja perheen yhteensovittaminen	Työorientaatio (1=heikko, 5=vahva)	1,093	1,033		
(vain ansiotyössä olevat)	Työn aiheuttama negat. kuormitus (1=pieni, 5=suuri)	.744*	.937		
	Puolison tuki ansiotyöroolissa (1=vähän, 5=paljon)	1,245*	1,890***		
	Perheeltä saatu tuki kotiroolissa (1=vähän, 5=paljon)	1,322*	1,991***		
Tasa-arvonäkemyks	Kotitöiden tasaisemman jaon kannatus (1=ei kannata, 5=kannattaa)	1,309**	.955		
Töiden sukupuolisidonnaisuus	Kodin töiden sukupuolittuneisuuden kannatus (1=ei kannata, 5=kannattaa)	1,026	.975		

Muuttujan tilastollinen merkitsevyys: + = $p < 0,1$; * = $p < 0,05$; ** = $p < 0,01$; *** = $p < 0,001$